

מעין החיים

פר' פקודי
תשפ"ד

גליון י"ח

במשנת כ"ק מרן רביה"ק
מצאנו ז"ע וצאצאיו

באר החיים

מבארם של צדיקי בית צאנו ז"ע

תוכן הענינים

באר החיים

א

דברי תורה
על פרשת השבוע
מבארם של צדיקי
בית צאנו ז"ע

קרויים חיים

ב

על הצדיקים
ועל החסידים
הגה"ק רבי אשר
מאיר הלברשטאם
זצ"ל

בארצות החיים

ב

עבודת קדשו
של רבינו
ביום תענית אסתר

שלהן חיים

ג

נרות שבת

תורת חיים

ד

בענין חובת
אכילת בשר
בפורים

ירושלים' אז 'ישליו אוהבין', כי לא יצטרכו ליטול ח"ו לצדיק כי יש קרבנות.

ובכתב סופר פירש הכתוב זבחי אלקים רוח נשברה, כי כעת בזמן שאין בית המקדש קיים הצדיקים שהם נשברי לב הם ראויין להיות קרבן לה' לכפר, אבל באמת אינם לרצון לפני השי"ת, כי יקר בעיני ד' המותה לחסידיו, רק בעוונות הדור בהכרח יקחם הקב"ה לכפר על הדור, אבל אנו מבקשים הטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים, אז תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל, אז יעלו על מזבחך פרים, ולא נשמות צדיקים. וזהו דכתיב אלה פקודי המשכן משכן העדות שני פעמים, אחת לבית המקדש ואחת לסילוקן של צדיקים, וזה קשה סילוקן של צדיקים כחורבן בית המקדש, כי הסתלקותן הוא במקום הקרבנות כעת בזמן שאין בית המקדש קיים.

(דברי דוד, סאקאלוב)

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה.

ביוצר ליום שני של פסח איתא, יכופר אלה באלה הם מועדי, פירוש חטא העגל שאמרו אלה אלהיך, מתכפר ע"י מועדי ד' שנאמר בהם אלה הם מועדי, וכן אלה פקודי המשכן מכפר ע"ז, ע"י שהתאמצו בעשיית המשכן והכלים להשראת השכינה, ויש להבין מה הענין דאלה מכפר על אלה, דתורה"ק מרמות לנו ענינים, וכאור"א צריך לומר מה שמבין בתורה"ק כפי שכלו.

ויובן עפי"מ דאיתא בספה"ק על כי יפגשך עשו אחי ושאלך וגו' ולמי אלה לפניך, דכל ההתנגדות שהי' ביניהם הוא, שיעקב אע"ה רצה להגביר בחי' מי על בחי' אלה, ועשו רצה להגביר בחי' אלה על בחי' מי, דיש בחי' מי אלה ויש בחי' אלה מי משם אלקים, ולהסביר דבר זה דהנה האדם צריך להיות תמיד בתשובה, ולהשתוקק ולנתק א"ע בכל הכחות להשי"ת ובהצנע לכת, כאור"א כפי יכולתו, ואם נדמה לאדם שאין לו על מה לעשות תשובה, ע"ז בעצמו צריך באמת לעשות תשובה, כדאי' בספה"ק ובחובת הלבבות שאם חושב אדם שאין לו שום חטא אין לך חטא גדול מזה, ואף על תשובה שעשה אתמול צריך לעשות תשובה כל מה שמשגיג יותר גדלות הבורא, ומי שחושב שאין לו שום חטא ואין צריך לעשות תשובה הוא בחי' אלה, אמנם צריך להגביר בחי' מי על בחי' אלה, וצריך להיות תמיד בתשובה, ואף על התשובה של אתמול צריך לעשות תשובה כל מה שמשגיג יותר גדלות הבורא, נמצא שמה שהי' אתמול בבחי' מי דהיינו התשובה של אתמול שמכפרת על הקודם, הוא עתה בחי' המשך בעמוד ג

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה.

בעזרה ש"ת יש לומר עפ"י מה שאמרו חכז"ל בסוף מסכת קידושין (דף פ"ב ע"א), אם ראית מימך חי' ועוף שיש להם אומנות והן מתפרנסים שלא בצעה, והלא לא נבראו אלא לשמשני, ואני נבראתי לשמש את קוני, אינו דין שאתפרנס שלא בצעה, אלא שהרעותי את מעשי, כי בצדיקים סביבי נשערה מאוד, וקפחתי את פרנסתי, והיינו שאם חסר לו לצדיק לפרנסתו סימן הוא שחטא, שאם לא היה חוטא בטח לא היה חסר לו פרנסתו, והנה פקד הוא לשון חסרון כמו כי לא נפקד ממנו איש, וצדיק נקרא משכן מפני שהשכינה שורה בו, כמו שכתוב ושכנתי בתוך בני ישראל, ומשכן פירוש מנוחה, וזה שמרמזת התורה הק' אלה פקודי המשכן, משכן מה שחסר להצדיק את המשכן, רצ"ל המנוחה הפרנסה בהרחבה, שיוכל לישב בשלוח ולא משיג אותה העדות, זה העדות וסימן אשר פקד על פי משה, שפקד שחסר שלא קלים על כל מה שצוה משה רבינו ע"ה כדת וכדין.

(אריה שאג, זמיגראד)

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה.

במדרש רבה בפרשתן (פרשה נא, סימן ג) אלה פקודי המשכן משכן העדות (שמות לח, כא) מהו משכן שני פעמים, א"ר שמואל בר מרתא שנתמשכן שני פעמים על ידיהם, זהו (נחמיה א, ז) שאנשי כנסת הגדולה אומרים חבול חבלנו לך ולא שמרנו את המצוות ואת החוקים ואת המשפטים.

ועוד איתא במדרש על הפסוק ועשית את הקרשים למשכן, לא היה צריך לומר אלא ועשית את הקרשים משכן, מהו למשכן, א"ר הושעיא על שום שהוא עומד למשכן, שאם נתחייבו שונאיהם של ישראל כלייה יהא מתמשכן עליהן, אמר משה לפני הקב"ה והלא עתידים הם שלא יהיה להם לא משכן ולא מקדש, ומה תהא עליהם, אמר הקב"ה אני נוטל מהם צדיק אחד וממשכנו בעדם, ומכפר אני עליהם על כל עונותיהם, וכן הוא אומר ויהרוג כל מחמדי עין, ע"כ.

וזהו הנאמר בפרשת תרומה ועשית את הקרשים למשכן עצי שיטים עומדים, כי בזמן שבית המקדש קיים יש קרבן לכפר, ואינו נוטל את הצדיק עבור עוונות העם, אבל בזמן שאין בית המקדש קיים אמר הקב"ה אני נוטל מהם וכו' כמבואר במדרש הנ"ל, וצדיק נקרא (עי' תענית כה, וסנהדרין צג) ארז ושיטים, ואמר לעשות את הקרשים למשכן, אז יהיו עצי שיטים עומדים, כלומר הצדיקים יהיו עומדים חיים וקיימים. וזהו 'שאלו שלום

קרויים חיים

על הצדיקים ועל החסידים

הנה"ק רבי אשר מאיר הלברשטאם זצ"ל אבד"ק באבניא / ה' אדר תרצ"ב

לידתו

נולד בשנת תרי"ח, לאביו הנה"ק רבי יוסף זאב זי"ע אבד"ק קשאנוב, בן רביה"ק רבי דוד מקשאנוב זי"ע בן רביה"ק מצאנו זי"ע, ולאמו הרבנית מרת צפורה ע"ה, בת הנה"ק רבי מנחם מענדל רובין זצ"ל אבד"ק גלאגוב, בנו של הרה"ק רבי אשר ישעי' מראפשיץ זי"ע. בלידתו התבטא רבינו שעיניו מאירות כעיני הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע, וצווה לקראו על שמו 'מאיר' (רביה"ק מצאנו. חלק ב), לפי גירסא אחרת, כאשר נכנס אביו רבי יוסף זאב אל הקודש פנימה, ושאל את רבינו איזה שם ליתן לו, צווה רבינו שיקרא לו כשם זקינו מצד זוגתו הרבנית, והוא סבר שכוונת רבינו על הרה"ק רבי אשר'ל מראפשיץ זי"ע, אולם בשעת קריאת השם, כאשר אמר רבינו 'ויקרא שמו בישראל', נענה רבי יוסף זאב והתחיל לומר 'אשר', עצר אותו רבינו ואמר: "נו", ברמזו שכוונתו היתה על זקינו הרה"ק בעל 'אור לשמים' מאפסא זי"ע, ואז הוסיף לו את השם 'מאיר', וכך נשאר שמו 'אשר מאיר' (י"ג אורות. חלק א. עמוד רלו), הוא היה בכור ניניו של רבינו.

ילדותו

עוד בטל ילדותו התייתם מאביו, והאת לאור הקפדת רבינו, ומעשה שהיה כך היה, במשך תקופה מסוימת התחילו החסידים לחטוף את ה-י"ב חלות בסעודה שלישית, בעוד שרבינו אחז באמצע ברכת המוציא, עד שבשבת אחת כאשר נכנס לתפילת מנחה, הזהיר רבינו את קהל החסידים לבל יקחו מהחלות בלי רשות, וכי הוא אינו מקנא במי שיחטוף מהם לבדו, אולם נכדו רבי יוסף זאב שלא היה שם בשעת מעשה לא ידע מכל זה, ולפי תומו הגיע בעת ברכת המוציא, וחטף לבדו חלה אחת. כמובן שנעשתה בהלה בקרב הנוכחים, ומיד ניגש אביו הרה"ק רבי דוד

מקשאנוב זי"ע אל רבינו, בבקשה שלא תזיק הקפדתו, אבל רבינו נאנח לאמר שהוא כבר אינו יכול לעשות כלום, רק זאת הוא מבטיח לו שהוא ידאג עבור בניו. ואכן, זמן קצר לאחר מכן נסתלק רבי יוסף זאב לבית עולמו, ורבינו התבטא אז לאמר: "א קויל ברעט נישט ווייל ער וויל ברען, נאר ווייל ער ברעט", כלומר שמה שאמרו ז"ל הוי זהיר בגחלתן של חכמים שלא תכוה, הוא לא מחמת שהם רוצים להקפיד ולהזיק חלילה, אלא שכך הוא במציאות באמת גם כנגד רצונם (כ"ק הנה"ק מבית חיים יהושע שליט"א). לאור כך גדל רבי אשר מאיר יחד עם אחיו בביתו של רבינו, אשר נתן עיניו ולבו עליהם לגדלם לחנכם ולחכמם (י"ג אורות חלק א. עמוד רלו).

עוד מעת היותו ילד צעיר כבר נודע באשו הגדולה ובהתלהבותו הבורחת, והיה אש להבה בדביקות הבורא ב"ה, ופעם אחת כאשר ראה הרה"ק מגארליץ זי"ע בילדותו, כשהוא מתפלל בהתלהבות גדולה ובצעקות רמות, שאל אותו: "אשר מאיר, פארוואס שרייסטו?" והשיב רבי אשר מאיר: "ווייל ס'בריהט", שאל אותו הרה"ק מגארליץ שוב: "ווער הייסט דיר כאפינ?" נענה רבי אשר מאיר: "ווייל ס'איז גוט" (משמיע ישועה, אות קסו, בשם הרה"ק רבי ברוך משה פרנס ז"ל).

בעול תורה ומצוות

מנהגו בקודש של רבינו היה, שקנה תפילין עבור כל נכדיו שנכנסו בעול תורה ומצוות, אולם בעת שנעשה רבי אשר מאיר בר מצוה, אמנם קנה לו רבינו תפילין, אבל אמר לו שהוא אינו נותנם לו בתורת מתנה, רק בתורת שאלה, והדבר היה לפליאה בעיני השומעים, כי מה נשתנה נכד זה משאר נכדים, וכי מה זה ועל מה זה. **הנהגה** לאחר מספר שנים נסע רבינו למרחצאות באופפען, וגם נכדו רבי אשר מאיר התלווה אליו,

והנה באותו מלון בו התאכסן רבינו ופמלייתו, התאכסנה שם בקומה למעלה אשה זקנה נכבדה מנשי הפריצים הגויים, והי ערב, בעת אשר קרא רבינו קריאת שמע שעל המיטה, כדרכו בקודש בקולות ושאגות נוראות ואימויות, עד כי נעו אמות הסיפים, נבהלה אותה גויה עד מאד, עד שמרוב פחד קיבלה שבץ ופרחה נשמתה, מיד נבהלו כל אנשי הפמליא שלא יתפסו אותם באשמת הריגה רח"ל, ולכן היו מוכרחים לנוס שם באישון ליל תיכף ומיד, ולא היו יכולים להתמהמה שם אפילו רגע אחד, וברחו יחד עם רבינו לווייען.

והנה בבוקר התברר שמגודל המהומה ולרוב הבהלה, שכחו בעת המנוסה לקחת את ה'טלית והתפילין של רבינו, וכיון שרבינו כבר רצה להתחיל בתפילתו, ויחד עם זאת היתה לו קפיצא שלא ללבוש תפילין שאולים, או אז שלחו שליח מיוחד שיסע להביאם, אבל אז נודע שהגבאי ר' משה יהושע כבר הקדים לנסוע לשם על דעת עצמו, ונטלם עמו, אבל בדרכו חזרה טעה בדרך, ועדיין לא הגיע בחזרה, התרעם רבינו ואמר: וכי מי ביקש זאת מידי לראש עברי, כשאני תריך להתפלל והנני זקוק לטלית ותפילין שלי, גם המלאך מיכאל יכול להביא אותם עבורי", ובתוך כך פנה לנכדו ר' אשר מאיר שעמד שם, ואמר לו: "הלא התפילין שברשותך שלי המה, אם כן תן לי את התפילין שלי", אז אכן התפלל רבינו בתפילין אלו, ולאחר התפילה החזירם לר' אשר מאיר ואמר לו: "כעת אני נותנם לך במתנה", אז הבינו למפרע מדוע בעת ה'בר מצוה' לא נתנם בתורת מתנה רק בתורת שאלה, כי בעיני הצופיות ראה שיצטרך להם בבוא היום (כ"ק אדמו"ר בעל 'שפע חיים' זצ"ל ששמע בעצמו מפי בעל העובדא. וכן שמענו גם מכ"ק אדמו"ר מגארליץ שליט"א. ששמע מדודו הרה"ק רבי ברוך משה פרנס ז"ל. ששמע אף הוא מוקינו רבי אשר מאיר בעל העובדא כנ"ל).

שירו לו שיעור

חיבה יתירה היתה נודעת לו מאת רבינו, אשר אף קבע עמו בימי אברכותו שיעור בתורת הקבלה, והאציל עליו מרוחו הטהור פי שנים (רביה"ק מצאנו שם), כמו כן היתה החזקה בידו לומר המדרש לפני רבינו בסעודה שלישית, כאשר הסדר היה שאחד אמר לפני רבינו איזה מדרש, ואחר כך זימרו דרוז יקרא ושבת היום בניגון אחד, ואחר כך חזר רבינו על דברי המדרש מילה במילה, ואמר התורה בהתלהבות עצומה, ובתחילה כיבד רבינו לומר את המדרש לנכדיו הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זי"ע, והרה"ק רבי משה'לע מבארדיוב זי"ע, אבל לאחר שעלו כסאות למשפט בחיי רבינו, ועברו לגור בעיירות אחרות, כיבד רבינו את נכדו רבי אשר מאיר שיאמר הוא את המדרש מדי שבת בשבתו (פי צדיק, ציעשטוב. קונט' שלשה שריגים).

הדרכה ישרה

פעם אחת ראה רבינו איך שרבי אשר מאיר יושב בבית מדרשו ולומד, שאל אותו רבינו: מה אתה לומד? והשיב: משניות, נענה רבינו והדריכו לאמר: "משניות וועסטו האבן צייט צו לערנען ווען דו וועסט זיין אן אלטער אלטער איד" (תפארת משולם. עמוד תתכס. בשם מ"ה אלחנן בראנשטעטער ז"ל מאלט-צאנו. שאביו שמע **המשך בעמוד נ**

בארצות החיים

עבודת קדשו של רבינו ביום תענית אסתר

שמעתי בשם רבינו הגאון הקדוש מצאנו זי"ע בעל דברי חיים, שבאו אליו מגדולי ישראל על פורים, מהחשובים ואהובים אצלו, ובאו אצלו ביום תענית אסתר, ונתן להם שלום כמעט בשפה רפה, ולא דיבר עמהם מאומה, והמה ראו כן תמהו ולא ידעו מה זאת, ובליל פורים קירבם, וסיפר להם מעשה בשם רבינו הגאון הקדוש מבארדיטשוב זי"ע בעל קדושת לוי, שבאו אליו אנשי שלומו תלמידיו על ימי הפורים, ובאו ביום תענית אסתר, ולא רצה לדבר עמם כלל ביום הצום, ואחר כך בלילה אחרי המגילה קירבם, והתנצל לפניהם כי ביום התענית י"ג אדה היה טרוד עם השבעים שרים להכניעם, על כן לא היה לו עת ופנאי לדבר עם תלמידיו.

(שער יששכר, מאמר ימי ששון, אות כד)

שלחן חיים

הליכות ומנהגים

נרות שבת

העמדת דברים על דיוקם

במאמר הקודם כתבנו כי בצאנו "נהגו הבנות קודם נישואיהן להדליק נרות שבת בברכה".

לאור התגובות הרבות שקיבלנו, ולנוכח שאלות רבים אודות מקור הדברים, הנונו לציין בזה כי אמנם כן העיד "כ"ק אדמו"ר בעל 'ברך משה' מסאטמאר זצ"ל, כפי שהובא ב'זמירות ברך משה' (בצל תומה פרק ז, אות יז): "פעם אחת ישב רבינו עם בני משפחתו נצר מטע אבותיו הקדושים, ונסתובב השיחה אודות הדלקת נרות שבת לבנות קודם נישואיהן, ואמר כי בבתי הצדיקים צאנו בעלזא וטשערנאביל נהגו שכל הבנות הדליקו בעצמן נרות שבת משנת י"ב ומעלה".

והעירונו כי גם בקובץ 'עץ חיים' (קובץ כב, עמוד תנה) הביאו בשם מרת שפירא ע"ה, בת הגה"צ רבי יעקב צבי הלברשטאם זצ"ל אבד"ק סוכא, בן הרה"ק רבי ישעי' מטשעוויב זי"ע הי"ד, שבהיותה כבת י"ב שנים שהתה בבית החולים בקראקא, והתאכסנה אצל דודתה הרבנית מרת גיטשא ע"ה, בתו הצעירה

של כ"ק מרן רביה"ק מצאנו זי"ע, ואז סיפרה לה כי אביה רביה"ק צווה עליה בנערותה, שתדליק נרות בברכה. ולא זו בלבד, אלא שלדעת הגה"צ מווייטצען זצ"ל הדליקות הנערות בצאנו נרות שבת עוד קודם גיל י"ב שנים.

ועדיין לא באנו בזה לקבוע מסמרות, ואין אנו כי אם מעתיקים ומלקטים מפי ספרים וסופרים, מתוך דקדוק והירות להביא דברים בשם אומרם, והבוחר יבחר.

אמנם יש לנו לתקן טעות, מה שהבאנו שם בהערה הנ"ל, בשם "כ"ק אדמו"ר בעל 'דברי שלמה' מבאבוב זצ"ל, שמנהג בית אביו הרה"ק בעל 'קדושת ציון' זצ"ל שהבנות מדליקות מכח מנהג בית צאנו, העיר לנו כ"ק אדמו"ר מזידיטשוב שליט"א, שהוא שאל בעצמו את "כ"ק אדמו"ר מבאבוב זצ"ל, והוא השיב לו שמנהג זה אינו נובע אצלם מבית צאנו, כי אם מבית קאמינקא, חותן זקינו הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זי"ע (ודלא כפי שכתבו גם בקובץ הנ"ל).

המשך קריית חיים

יתיר מבחיוה

זכה להיות נוכח בעת שטבלו את רבינו במקוה טהרה לפני הלויתו, וסיפר רבי אשר מאיה כי באמת לא הרשו להכנס רק ליחידי סגולה בודדים ממש, אולם הוא התחבא היטב תחת אחד הספסלים במקוה, וכאשר שמע את הרה"ק בעל 'שם שלמה' ממונקאטש זצ"ל אומר: "דער רבי זאל זיך טויבלען אליין", רחפו עצמותיו מרוב פחד ומורא.

גם לאחר הסתלקות רבינו נשאר דבוק בו ובמשנתו הטהורה, והיה מתהלך לאורו ולאור משנתו כל ימי חייו, וכך גם הדרך את חסידיו ותלמידיו ואנשי שלומו, פעם כאשר השתטח על ציון המצוינת של רבינו בצאנו, ושהה שם בדביקות זמן ממושך, לפתע ניתר ממקומו, ונשא את רגליו כל עוד נשמתו בו, עד שמרוב פחד התעלף. כששמע על כך דודו הרה"ק משינאווא זי"ע אמה, כי הזוכה לראות פני צדיק בהקיץ אחרי פטירתו, גדול יותר מהזוכה לגילוי אליהו (כן סיפר חתנו הגה"צ רבי אברהם פינטער זצ"ל מביקאוסק).

חוליו

כעבור שנים נתקבל לכהן פאר ברבנות העיר באכניא, כל ימיו סבל ממחלת לב מסוכנת, אחרי שהרופאים קבעו שהוא לא יתגבר יותר על התקפה נוספת, אירע פעם ששבת אצל הרה"ק רבי ישעילע מקרעסטיר זי"ע, באותה שבת נתקף שוב בכאבים עזים, ורבי ישעיה פעל ברפואות שונות להשיב את רוחו אליו, הוא שלח טלעגראם דחוף אל הרה"ק משינאווא זי"ע להזכירו לרפואה, כאשר נפגשו לאחר זמן, אמר הרה"ק משינאווא זי"ע לרבי ישעילע: "כאשר קבלתי את הידיעה על מצבו של רבי אשר מאיר דאגתי מאד, כי ידעתי שחוליו כבד עליו, אולם כאשר נודעתי שהטעלעגראם באה מקרעסטיר נרגעתי, כיון שידעתי אז ער עפניט זיך און גוסט הענט...!" (מי באר ישעיהו, עמוד עג).

זאת מרבי אשר מאיר בעצמו - שם הוא מוסיף לספר שמכח דברים אלו זכה רבי אשר מאיר להאריך ימים עד מאד, אבל לפי חשבון השנים אין הדבר עולה בקנה אחד עם המציאות. כי לפי החשבון חי רבי אשר מאיר לערך שבעים וארבעה שנים בלבד. ולא יותר - אם לא שנאמר שבאותן ימים נחשב גיל זה לזקנה מופלגת), ואילו פעם אחרת ראה איך שאחד מהמקורבים התנצל לפני רבינו שיש לו כאבים בראשו, אמר לו רבינו: "הלא על זה אמרו חז"ל (עירובין ד). החש בראשו יעסוק בתורה", נענה האיש ההוא: "הרי שיטת הרמב"ם שהרפואות אשר מוזכרים בדברי חז"ל אין מועילין בזמן הזה, כי נשתנו הטבעים...". וסיפר רבי אשר מאיר שהגם שזקיני רבינו פלעגט קיינמאל נישט לאכין, אז ראהו מצחק ונהנה מאד (משמיע ישועה, אות מז).

מסירות נפש

פעם נסע להסתופף בצל אבי אמו הרה"ק ר' מענדל מגלאגוב זצ"ל על שבת שקלים, כשחזר אחר השבת לצאנו אמר לפני רבינו, ששמע מזקיני הרה"ק מגלאגוב בשבת העבה, כי הנוטריקון של תיבת שקל הוא ש'מחזירים ל'מקום ק'דושה, התחיל רבינו לצעוק בקול גדול: "דו ווייסט וואס הייסט תורה געזאגט, אויסצוגיין פאר'ן לעבעדיגען באשעפער" (פרי הכרם, גליון מה, עמוד ה), הדרכות ישרות והנהגות קדושות אלו אשר שמע תמידים כסדרם מפי רבינו, נחל לעצמו והתעלה עד מאד בעבודתו מתוך לבת אש, ויחד עם היותו גאון עצום ורב רבנו, היה עובד את עבודתו בהתלהבות נוראה ועצומה, תפילותיו היו בשאגת ארי ובדביקות נפלאה, והיה נודע בשערים במדרגות ארי הנשגבות, עד שעוד בחיי רבינו התמנה לכהן ברבנות אלט-צאנו, הוא החלק הישן של העיר צאנו, והיה מנהל את רבנותו ביד רמה ובאופן נעלה.

המשך באר החיים

אלה, וזה רמזו לנו במ"ש יכופר אלה באלה, דהיינו שכ"כ צריך להגביר בחי' מי על בחי' אלה, שאפי' על התשובה של אתמול שמכפרת על הקודם שהוא מבחי' מי, יעשה תשובה ותהי' א"כ התשובה הקודמת לנגד בחי' מי של עכשיו בבחי' אלה, ונמצא אלה מכפר על אלה.

(דברי שמחה, ציעשנוב)

ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה ואתו אהליאב בן אחיטמר למטה דן חרש וחושב וגו'.

צריכים לחקור מה כונת תבת 'ואתו'. ונראה לי דיש כאן שני ענינים, הא' מה שקבל בצלאל ישר מהקב"ה, כמו שכתב רש"י ז"ל כאן בפקודי, בזה לא היה אהליאב דומה לבצלאל, לכן כתיב 'אתו' לומר שהוא היה רק כסניף לבצלאל, וענין השני היה מה שהוצרכו ללמד את הפועלים הרבים שנצטרפו לעבודת המשכן, בזה היה אהליאב דומה לבצלאל, ללמד לתלמידים רבים.

ונהג כבר כתבתי לעיל שהיה נחוץ ללמד לתלמידים שני לימודים, האחד הוא אומנות המלאכה בפשטות וגשמיות, השני היה כח רוחניות לכוון כוונות עליונות וצירופי שמות הקדושות, כל כלי לפי ערכה ולפי קדושתה היו צריכים לכוון כמו שמסר הקב"ה לבצלאל, כמאמר חז"ל (ברכות נה, א) יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, והוצרך בצלאל למסור לכל הפועלים את השמות הקדושים והצירופים השייכים לאותם כלים, שכל אחד עושה, לכן כתיב גם כאן אצל אהליאב 'חרש וחושב' דהיינו 'חרש' הוא גוף המלאכה הגשמית, 'וחושב' הוא המחשבה והכונה שהרהרו בשעת מלאכתם, וראיה לדברינו שמדרגת בצלאל היתה יותר גדולה בזה ממדרגת אהליאב, ממאמר הכתוב וימלא אותו את בצלאל רוח אלקים בחכמה בתבונה ונדעת ובכל מלאכה ולחשוב מחשבות גו' בכל מלאכת מחשבת, ואחר כך כתיב ולהורות נתן בלבו הוא ואהליאב וימלא אותם חכמת לב וגו', הרי דלגבי הקבלה מהקב"ה היה בצלאל יותר חשוב, כי הוא קיבל ישר מהקב"ה, אלא דלגבי הוראה לתלמידים שהוא מודגש בתיבת 'ולהורות' שם כבר הצטרף גם אהליאב, לכן כתיב ולהורות נתן בלבו הוא ואהליאב, שם הקב"ה משהו את אהליאב לבצלאל להיות ראוי ללמד להפועלים, לכן כתיב שם מלא אותם חכמת לב לעשות 'כל' מלאכת חרש וחושב, דייק לכתוב 'כל מלאכת' דהיינו כל מיני מלאכות לכל צרכי המשכן לכל כלי, שלזה הוצרכו הרבה פועלים, לזה היה גם אהליאב ראוי לאותו אצטלא ללמד להם, ודו"ק כי בזה יובנו כל השינויים בלשון הכתובים בעזר השי"ת.

(דברי יחזקאל שרגא, סטראפקוב)

תורת חיים

עיונים וביאורים במשנתו של כ"ק מרן רביה"ק מצאנז זי"ע

בענין חובת אכילת בשר בפורים

הנה כתב רבינו בתשו' (אבן העזר חלק ב, סימן כא) אודות איש אחד שנכשל באיסור חמור עד מאד, והוא מבקש להורות לו דרך תשובה לתקן את אשר חטא לאלוקיו, האריך רבינו לפרט לו דרך תשובה, ובתוך הדברים כותב רבינו בהאי לישנא: "שנה שלימה אסור בבשר ויין, מלבד שבת ויום טוב ופורים".

ענין אכילת בשר בפורים, כבר מצאנו בדברי הגמרא (ב"מ עח); כדתיא מגבת פורים לפורים, מגבת העיר לאותה העיר, ואין מדקדקין בדבה אבל לוקחין את העגלים ושוחטין ואוכלים אותן. וכן פסק הרמב"ם פסק (פ"ב מהלכות מגילה, הלכה טו): "כיצד חובת סעודה זו, שיאכל בשה, ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו, ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרותו".

ובשו"ת 'דברי משה' (סימן מ) כתב להוכיח כן גם מדברי השו"ע (או"ח, סימן תרצ"ו, סעיף ז) שפסק: יש מי שאומר שאונן מותר בבשר ויין, דלא אתי עשה דיחיד דאבילות ודחי עשה דרבים דאורייתא, דלשמוח בפורים דברי קבלה ניהו שהם כדברי תורה. והנה המחבר בעצמו פסק ביו"ד (סימן שמא, סעיף א) שאונן אינו אוכל בשר ואינו שותה יין, ואף על פי כן פסק המחבר באו"ח שהאונן מותר לאכול בשר בפורים, הרי שיש חיוב לאכול בשר בסעודת פורים.

והנה כתב המגיד משנה (שם) שמקור הדין של הרמב"ם בדבר אכילת בשר בפורים, הוא מכא מה שאמרו ז"ל בגמרא מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד שלא ידע בין ברוך מרדכי לארור המן, ובשאר מקומות אמרו אין שמחה אלא בבשה, עכ"ל. ומבואר מדברי המ"מ שהחיוב לאכול בשר הוא מכא הדין של חייב איניש לבסומי וכו'.

ובדבר זה גופא צריכים אנו לדון מה גדר החיוב של 'לבסומי בפוריא', דעת ה'כל בו' וה'ארחות חיים' ועוד ראשונים הוא שחיוב זה הוא גם כן

מכא דברי הכתוב 'ימי משתה ושמחה', ואין שמחה אלא ביין, אולם האבודרהם ומהר"ם מרוטנבורג ועוד ראשונים סוברים, שהוא חיוב מיוחד של רבנו, שתיקנו זכר לנס שנעשה על ידי משתה יין, ועל ידי שכרות של יין וכיצ"ב.

נמצא שלפי מה שכתב המ"מ שמקור הדין של אכילת בשר הוא מכא הדין של לבסומי בפוריא, אם כן לפי ה'כל בו' וה'ארחות חיים' הרי זה בכלל הדין של 'ימי משתה ושמחה', שהוא מקור הדין של 'לבסומי בפוריא', ואילו לפי האבודרהם ומהר"ם מרוטנבורג שהדין של 'לבסומי בפוריא' הוא רק תקנת חכמים, אם כן נמצא שגם החיוב לאכילת בשר הוא רק מכא תקנת חכמים זו, אבל לא מכא דברי הכתוב במגילה.

ובאמת שה'ארחות חיים' (אות לט, והביאו הב"י סימן תרצ"ו) כתב להדיא, שהאונן מותר בבשר ויין, דלא אתי עשה דיחיד דאבילות, ודחי עשה דרבים דאורייתא, ולשמוח בפורים דברי קבלה ניהו שהם כדברי תורה. עכ"ל. הרי מבואר שאכן לדבריו מקור החיוב לאכילת בשה, הוא מכא דברי קבלה דכתיב 'ימי משתה ושמחה', והדברים עולים יפה בקנה אחד לשיטתו.

ובעיקר דברי רבא דאמר דמיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, נחלקו בזה הראשונים, דעת הרשב"א והר"ן והאבודרהם (וכן הוא בפשוטות דעת הרמב"ן והריטב"א מסתימת לשונם) שדברי רבא הם כפשוטם, ואשר על כן לדעתם צריך להשתכר לגמרי ביום הפורים. וכן כתב הב"י סימן תרצה: "שהוא כפשוטו דצריך שישתכר הרבה עד דלא ידע כלל מה חילוק יש בן ארור המן לברוך מרדכי".

אולם הר"ן ועוד ראשונים (בעל המאור; מאיר; שבלי הלקט ועוד) הביאו דעת רבינו אפרים, שסובר שמהי"א עובדא דקם רבה ושחטיה לר' זירא,

אדחייא ליה מימרא דרבא, ולא שפיר דמי למעבד הכי, ולכן למעשה לא קיימא לן הכי.

והנה להלכה ולמעשה נחלקו בזה המחבר והרמ"א (סימן תרצה, סעיף ב), כי המחבר כתב: "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי" ואילו הרמ"א כתב ש"יש אומרים שאין צריך להשתכר כל כך, אלא שישתה יותר מלימודו וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי". וביאר ה'טורי זהב' (ס"ק ב) שהם נחלקו במחלו' הראשונים הנ"ל, שלדעת השו"ע דברי רבא הם כפשוטם ולהלכה, ואילו דעת הרמ"א כרבינו אפרים שדברי רבא נדחו מהלכה.

והנה כתב מהר"ל דיסקין, שלדברי רבינו אפרים אנו מוכרחים לומר שכל המקור של 'לבסומי בפוריא' הוא רק תקנת חכמים, ואין זה מכא דברי קבלה של 'ימי משתה ושמחה', כי אם לא כן איך יכולים אנו לדחות דין המפורש במגילה שנתקן על ידי אנשי כנסת הגדולה, וגם אם קם רבה ושחטיה לר' זירא, עדיין אין בכוחו מכא זה לדחות דברי קבלה, ועל כרחך שלדעת רבינו אפרים כל המקור של רבא שצריך 'לבסומי בפוריא' הוא רק מכא 'תקנת חכמים'.

ומעתה בואו חשבון, אם דעת הרמ"א כהרבינו אפרים שלמעשה לא קיי"ל כדברי רבא שחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע, כי הם נדחו מכא מעשה דרבה ור' זירא, אם כן בהכרח שדעת הרמ"א שכל הדין של 'לבסומי בפוריא' הוא לא מדברי קבלה, רק מכא תקנת חכמים בעלמא, ואם כן גם כל החיוב של אכילת בשר הוא רק תקנת חכמים ולא מדברי קבלה, ולפי זה כאשר נדחה הדין של 'לבסומי בפוריא' נדחה בכלל זה גם החיוב של אכילת בשה, ואם כן נמצא לכאורה שלדעת הרמ"א אין חיוב לאכול בשר בפורים.

ובשלמא המחבר לשיטתו דסובר שלהלכה קיי"ל דחייב איניש לבסומי וכו', ושלא נדחו דברי רבא, אם כן הוא סובר שמקור הדין של 'לבסומי בפוריא' הוא מכא דברי קבלה, ולכן פסק שפיר שהאונן מותר לאכול בשר בפורים, כי לא אתי עשה דיחיד דאבילות, ודחי עשה דרבים של דברי קבלה שהם כדאורייתא. אבל לפי הרמ"א לכאורה יוצא שאין שום חיוב לאכול בשר בפורים, ואם כן למה כתב רבינו בתשו' שהוא יכול לאכול בשר בפורים?

נדבת
הרה"צ מו"ה אשר אנשיל
יונגרייז שליט"א

ראש כולל מנוחת אשר
עדה"ק ירושלים ת"ו
לרגל שמחת נישואי בתו הכלה תחי'
למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת

ברכת מזל טוב

לאביו כ"ק אדמו"ר מגארליץ שליט"א
ארה"ב יצ"ו

נדבת

הר"ר יוסף קוסטליץ הי"ו
לרגל שמחת הולדת בתו למזל טוב

ברכת מזל טוב

לאביו הרה"ח מו"ה ארי' הי"ו

נדבת

הר"ר גדלי' רייכמאן הי"ו
לרגל שמחת הולדת בנו למזל טוב

ברכת מזל טוב

לחותנו הגה"ח
מו"ה שמואל ראטה שליט"א
ראש כולל תורת חיים, ואבד"ק ווידיטישקא